

Etiska problem i praktiskt arbete med asylsökande barn

Svenska Barnläkarföreningens Arbetsgrupp för flyktingbarn

2007-04-24

Barnveckan i Linköping

- Christina Heilborn, Svenska Unicef
- Olle Jeppsson, Karolinska universitetssjukhuset, Huddinge
- Henry Ascher, Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap

Mission to Sweden

Report of the UN Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Paul Hunt

”During his mission, the Special Rapporteur was concerned about reports that health professionals in Sweden did not always know about, and sometimes acted contrary to, their patients’ human rights.

... health professionals have a duty to promote and protect the right to health, as well as other human rights.”

Genèvedeclarationen 1948

World Medical Association

”I will maintain the utmost respect for human life from its beginning even under threat and I will not use my medical knowledge contrary to the laws of humanity”

Läkarförbundets etiska råd

Läkaren skall i sin gärning ha patientens hälsa som det främsta målet och om möjligt bota, ofta lindra, alltid trösta, följande människokärlekens och hederns bud.

Lissabondeklarationen 1981

World Medical Association

I. Rätten till medicinsk vård av god kvalitet

- a) Varje patient har, utan åtskillnad, rätt till lämplig medicinsk vård.
- b) Varje patient har rätt att bli behandlad av en läkare som patienten vet är fri att göra egna kliniska och etiska bedömningar utan inblandning utifrån.
- c) Patienten skall alltid bli behandlad på det sätt som bäst gynnar honom/henne. Den behandling som ges skall uppfylla allmänt vedertagna medicinska principer.

Lissabondeklarationen 1981

World Medical Association

Närhelst lagstiftning, regeringsåtgärder, eller annan administration eller institution förnekar en patient dessa rättigheter, bör läkare vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa eller återupprätta dem.

Tokyodeklarationen 1975

World Medical Association

”A doctor must have complete clinical independence in deciding upon the care of a person for whom he or she is medically responsible. The doctor’s fundamental role is to alleviate the distress of his or her fellow men, and no motive whether personal, collective or political shall prevail against this higher purpose.”

Hälso- och sjukvårdslag (1982:763)

Mål för hälso- och sjukvården

2 § Målet för hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen.

Vården skall ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet. Den som har det största behovet av hälso- och sjukvård skall ges företräde till vården.

Hälso- och sjukvårdslag (1982:763)

Krav på hälso- och sjukvården

2 a § Hälso- och sjukvården skall bedrivas så att den uppfyller kraven på en god vård. Detta innebär att den skall särskilt

1. vara av god kvalitet och tillgodose patientens behov av trygghet i vården och behandlingen,
2. vara lätt tillgänglig,
3. bygga på respekt för patientens självbestämmande och integritet,
4. främja goda kontakter mellan patienten och hälso- och sjukvårdspersonalen.

Vården och behandlingen skall så långt det är möjligt utformas och genomföras i samråd med patienten.

Lag om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (1998:531)

2 kap. Skyldigheter för hälso- och sjukvårdspersonal

1 § Den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen skall utföra sitt arbete i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. En patient skall ges sakkunnig och omsorgsfull hälso- och sjukvård som uppfyller dessa krav. Vården skall så långt som möjligt utformas och genomföras i samråd med patienten. Patienten skall visas omtanke och respekt.

Sveriges lagar och policies

”With a view to improving protection of the right to health in Sweden, the Special Rapporteur urges the Government to incorporate international and regional treaties protecting the right to health into domestic law.”

”For the most part, explicit reference to the right to health remains absent from Sweden’s domestic health policies.”

”Yet its explicit integration of the right to health into its own national policies appears to be at a rudimentary level.

Some might be driven to the conclusion that, at the domestic level, Sweden does not practise what it preaches.”

”A policy that is animated by the right to health is likely to be equitable, inclusive, non-discriminatory, participatory, evidence-based, sustainable and robust.

Thus, a failure to integrate, explicitly and consistently, the right to health, and other human rights, into Swedish health policymaking, represents a missed opportunity of significant dimensions, as well as being inconsistent with Sweden’s international obligations.”

”Accordingly, the Special Rapporteur strongly recommends that the Government take measures to integrate the right to health, and other human rights, into all domestic health-related policymaking processes.”

Regelverket

Asylsökande* och gömda >18 år:

- Akut vård
- ”Vård som inte kan anstå”*
- Kostnader betalas av MIV*

enligt överenskommelse mellan UD och Statens kommuner och landsting

Regelverket

Asylsökande och gömda <18 år:

- Sjuk-, hälso-, och tandvård på samma villkor som svenska barn

enligt överenskommelse mellan UD och Statens kommuner och landsting

Regelverket

Omfattar inte:

- Barn som är anhöriga till asylsökande, men inte själva ansökt om asyl
- Barn till föräldrar som inte ansökt om asyl
- Barn som kommer till Sverige som familjeåterförening, men inte har permanent uppehållstillstånd vid ankomsten till Sverige

Asylsökande och papperslösa

”such differential treatment constitutes discrimination under international human rights law.”

”Swedish law and practice regarding the health care accessible to asylum-seekers and undocumented foreign nationals is not consistent with international human rights law.

The Special Rapporteur notes that under international human rights law, some rights, notably the right to participate in elections, to vote and to stand for election, may be confined to citizens. However, human rights are, in principle, to be enjoyed by all persons.”

”A fundamental human right, the right to the highest attainable standard of health is to be enjoyed by all without discrimination. It is especially important for vulnerable individuals and groups.

Asylum-seekers and undocumented people are among the most vulnerable in Sweden. They are precisely the sort of disadvantaged group that international human rights law is designed to protect.”

”Accordingly, the Special Rapporteur encourages the Government to reconsider its position with a view to offering all asylum-seekers and undocumented persons the same health care, on the same basis, as Swedish residents. By doing so, Sweden will bring itself into conformity with its international human rights obligations.”

Asylsökande barn med svåra uppgivenhetssymtom

”the Special Rapporteur is concerned that these debates may sometimes have been caught up in highly politicized public discussion about asylum and immigration in Sweden. Crucially, the plight of these children must be understood as a health and human rights issue, not as a political or immigration issue.”

Utvisning vid livshotande tillstånd

”Returning an individual with a life-threatening condition to a country where life-saving treatment is inaccessible to the individual in question is prima facie inconsistent with the individual’s right to the highest attainable standard of health.”

”The Special Rapporteur recommends that in their assessment of ‘particularly distressing circumstances’ under the new Aliens Act, migration courts consider whether or not the individual, in practice, would be able to access life-saving treatment.”

*"Nobody need wait a single moment
before starting to improve the world"*

Regler

Regelverket

Asylsökande* och gömda >18 år:

- Akut vård
- ”Vård som inte kan anstå”*
- Kostnader betalas av MIV*

enligt överenskommelse mellan UD och Statens kommuner och landsting

Regelverket

Asylsökande och gömda <18 år:

- Sjuk-, hälso-, och tandvård på samma villkor som svenska barn

enligt överenskommelse mellan UD och Statens kommuner och landsting

Regelverket

Omfattar inte:

- Barn som är anhöriga till asylsökande, men inte själva ansökt om asyl
- Barn till föräldrar som inte ansökt om asyl
- Barn som kommer till Sverige som familjeåterförening, men inte har permanent uppehållstillstånd vid ankomsten till Sverige

Problem i sjukvården för gömda

- Osäkerhet i kassan
- Brott mot sekretessen
- Patienter vägras vård
- Patienter får vård men inte fullgod vård
- Patienter får inte vård förrän tillståndet blir akut

Problem i sjukvården för gömda

- Barn har rätt till vård på lika villkor —
men inte deras föräldrar...
- Betalningen
 - vägras vård om man inte betalar kontant
 - skulder

Effekter

GÖMDA I SVERIGE. UTESTÄNGDA FRÅN HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

Resultat från en studie av Läkare Utan Gränser

Några resultat

82 % av de 102 patienterna har stött på olika typer av hinder när de har sökt vård.

Vanliga hinder:

- rädsla
- svårigheter att betala
- de har nekats vård

Några resultat

67 % av de tillfrågade patienterna var tveksamma till att söka vård på offentliga sjukvårdsinrättningar då de bedömde risken för att anges till polisen som hög

- 5 % hade en nära vän eller familjemedlem som gripits på sjukhus eller strax efter sjukhusbesök.

Några resultat

65 % upplever att deras fysiska hälsa försämrats under tiden som gömd

64 % upplever att deras psykiska hälsa försämrats

Några resultat

Studie	Ångest	Depression	Måttlig hög nivå av självmordstankar	Mycket hög nivå av självmordstankar
MSF:s enkätstudie med gömda i Sverige	47,8 %	56,6 %	23,8 %	14,3 %
Flyktingar från Irak som bor i Sverige (19)	32,1 %	29,8 %	7,1 %	7,1 %
Undersökning bland svenska medborgare (20)	5,3 %	5,5 %	1,2 %	0,7 %

Några resultat

63 % av patienterna i studien var kvinnor.

- Cirka 25 % av dessa sökte vård för gynekologiska problem.
- 12 var gravida och hade inte tillgång till mödravård under sin graviditet.

Etik

FN:s deklARATION om de mänskliga rättigheterna

Artikel 1.

Alla människor är födda fria och
lika i värde och rättigheter

FN:s deklARATION om de mänskliga rättigheterna

Artikel 14.1.

Envar har rätt att i andra länder söka och åtnjuta fristad från förföljelse.

FN:s konvention om barnets rättigheter

Artikel 2 — barns lika värde

”Konventionsstaterna skall respektera och tillförsäkra varje barn inom dess jurisdiktion de rättigheter som anges i denna konvention utan åtskillnad av något slag...”

Artikel 3 — barns bästa

”Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet.”

FN:s konvention om barnets rättigheter

Artikel 6 — barns rätt till liv och utveckling

”Konventionsstaterna erkänner att varje barn har en inneboende rätt till livet. Konventionsstaterna skall till det yttersta av sin förmåga säkerställa barnets överlevnad och utveckling.”

Artikel 12 — barns rätt att bli hörda och påverka sin egen situation

”Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som berör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.”

FN:s konvention om barnets rättigheter

Artikel 22 —flyktingbarn

”Konventionsstaterna skall vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att ett barn söker flyktingstatus ... erhåller lämpligt skydd och humanitärt bistånd vid åtnjutandet av de tillämpliga rättigheter som anges i denna konvention och i andra internationella instrument rörande mänskliga rättigheter eller humanitär rätt, som nämnda stater tillträtt.”

FN:s konvention om barnets rättigheter

Artikel 39

”Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att främja fysisk och psykisk rehabilitering samt social återanpassning av ett barn som utsatts för någon form av vanvård, utnyttjande eller övergrepp; tortyr eller någon annan form av grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning; eller väpnade konflikter. Sådan rehabilitering och sådan återanpassning skall äga rum i en miljö som befrämjar barnets hälsa, självrespekt och värdighet.”

1966 års internationella konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter

Artikel 12

1. The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health.
2. (d) The creation of conditions which would assure to all medical service and medical attention in the event of sickness.

1966 års internationella konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter

Artikel 2

3. Developing countries, with due regard to human rights and their national economy, may determine to what extent they would guarantee the economic rights recognized in the present Covenant to non-nationals.

States are under an obligation to respect the right to health by refraining from denying or limiting equal access for all persons, including ... asylum seekers and illegal immigrants, to preventive, curative and palliative health services.

UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights 2000
UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination 2004

Etisk kod för sjuksköterskor

International Council of Nurses (ICN)

- Sjuksköterskans primära ansvar gäller människor som är i behov av vård
- I vårdarbetet verkar sjuksköterskan för en miljö där mänskliga rättigheter, värderingar, sedvänjor och trosuppfattning hos individ, familj och samhälle respekteras.
- Sjuksköterskan ansvarar för att den enskilda individen får tillräcklig information för att kunna ge samtycke till vård och behandling.
- Sjuksköterskan behandlar information, som individen ger, konfidentiellt samt använder sitt omdöme när informationen delges andra.
- Sjuksköterskan delar med samhället ansvaret för att initiera och stödja åtgärder som tillgodoser människors hälsa och sociala behov, i synnerhet vad gäller svaga befolkningsgrupper.

Prof. Paul Hunt, UN Special Rapporteur on the right to the highest attainable standard of health. Press conference Stockholm January 2006

“States are under an obligation to respect the right to health by refraining from denying or limiting equal access for all persons, including ... asylum seekers and illegal immigrants, to preventive, curative and palliative health services”.

UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (2000), General Comment 14, § 34.

UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination (2004), § 36.

A fundamental human right, the right to health, is to be enjoyed by all without discrimination. It is especially important for vulnerable individuals and groups. Asylum seekers and undocumented people are among the most vulnerable in Sweden. They are precisely the sort of vulnerable group that international human rights law is designed to protect.

Prof. Paul Hunt, UN Special Rapporteur on the right to the highest attainable standard of health. Press conference Stockholm January 2006

Sweden's present law and practice places health professionals in a very difficult - if not impossible - position. Does a doctor turn away a sick, pregnant, undocumented woman who cannot afford to pay for the medical treatment she - and her unborn baby - needs? If so, what has become of the doctor's professional ethical duty to provide health care to the sick without discrimination?

**Prof. Paul Hunt, UN Special Rapporteur on the right to the
highest attainable standard of health. Press conference
Stockholm January 2006**

In all the circumstances, I hope the Government will reconsider its position, with a view to offering all asylum seekers and undocumented individuals the same medical care, on the same basis, as Swedish residents. In this way, the Government will bring itself into conformity with its international human rights obligations.

- Vill vi ha en sjukvård där vissa grupper särbehandlas?

- Vill vi ha en sjukvård efter betalningsförmåga?

- Vill vi ha en sjukvård som utgör en del av samhällets maktapparat?

Vad leder det till?

Rosengrenska

Målsättning

1. Lägga ned verksamheten!
2. Öka kunskapen
3. Bedriva sjukvård

Sahlgrenska universitetssjukhusets styrelse har den 19 juni 2006 beslutat

- ”att gömda flyktingar och andra patienter utan avtal eller försäkring skall erhålla akut och annan omedelbart nödvändig vård vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset, oavsett betalningsförmåga i ögonblicket
- att befintliga rutiner inom VGR skall följas för registrering av patienter utan uppehållstillstånd
- att hemställa till regionstyrelsen att pröva behovet att regiongemensamma regler och vidtagna åtgärder för att medverka till förändringar i samma riktning på den nationella nivån
- att ge direktören i uppdrag att ombesörja utbildning till berörd personal så att vårdsökande patienter bemöts korrekt och i enlighet med gällande lagstiftning och regler”

Rosengrenska

Kontakt

Jourtelefon:

0704-066670

Postgiro, Rosengrenska stiftelsen:

46 21 54-6

E-post:

kliniken@rosengrenska.org

Blogg: www.rosengrenska.org/weblog/rosengrenska/

PM för Sahlgrenska Universitetssjukhuset
vid akut och annan omedelbart nödvändig vård
för asylsökande och gömda flyktingar

- Sjukhuset behandlar alla i behov av akut eller annan omedelbart nödvändig vård.
- Detta gäller även om en patient inte kan betala patientavgift.
- Exempel på vilka som omfattas av beslutet
 - ”gömda” flyktingar oavsett ålder
 - turister
 - andra tillfälliga besökare utan uppehållstillstånd

PM för Sahlgrenska Universitetssjukhuset vid akut och annan omedelbart nödvändig vård för asylsökande och gömda flyktingar

- När patienter söker sjukhuset och det finns rimlig anledning tro att de har flyktingstatus bör mottagande personal för patienten tydliggöra vikten av att sjukhuset erhåller korrekt information avseende ”asylsökande” resp. ”gömd”.
- Utred således patientens status i detta avseende.
- Vad gäller ”asylsökande” gäller oförändrade rutiner - kostnader för vård som inte kan anstå betalas av Migrationsverket enligt avtal mellan UD och Sveriges Kommuner och Landsting
- Kontakta inte Migrationsverket om patienten är ”gömd”!

PM för Sahlgrenska Universitetssjukhuset vid akut och annan omedelbart nödvändig vård för asylsökande och gömda flyktingar

- ”Gömda” patienter skall, som alla patienter, skrivas in i PAX/ELVIS.
- Finns ingen form av identitetshandling skrivs patienten in med det av PAX/ELVIS skapade numret.
- Om patienten uppger sina 6 första siffror (år, månad, dag) fås de 4 sista siffrorna av PAX/ELVIS-systemet.
- Markera: **ej** styrkt identitet.
- Det är viktigt att förklara för patienten att det ID-numret som skapas i PAX/ELVIS endast finns för medicinsk säkerhet inom hälso- och sjukvården och skall tas med vid alla besök på SU.
- Det är det numret som binder ihop vårdkedjan.

PM för Sahlgrenska Universitetssjukhuset vid akut och annan omedelbart nödvändig vård för asylsökande och gömda flyktingar

Inskrivning i slutenvård:

```
PS03 jgen01 -- ÖRON - IN/OM/UTSKRIVNING -- ÖROMSS 2006-06-30 10:27
Pnr.: 121212-1212 Namn: TESTSSON, KALLE Tel: 031 421567
Sökel: 19 AdH.: Fkassa: 3814 Pri: L/K 99 / 05
REMISS Datum: Rentyp: Sign: /
Från:
Giltig: Vni: 0 Rvv: 0 Betalarkod 0
INSKRIVNING Sign: jgen01 / jgen01
Datum: 06-06-30 Kl: 10:27 Plan vård: Från sjh/klm:
Inskr.sätt: Inläk:
Prel diagn: Åtgärd:
Vårdavd Rum: 56 Åtgärd: ID-styrkt:
Vnivå: 0 Rvv: 0 Betalarkod 800 Avgkod: K
SVPL : SVPL Tilläggsk: sv klin: Statistikkod:
UTSKRIVNING
Datum: Kl: Utskrivningsätt:
Utläk:
Till annat sjukhus/klm:
PF1=Råterst PF4=Rybr F6=Vårdplan F7=Änhörig F8=Rvvik patuppg F9=Omflytt
F10=Rvdlista F13=Patöv F17=Patreg F19=VL SV(Förteckning) F20=Händ +TR BORT+
```

Län: 99
Kommun: 05
Betalkod: 800
Patientavg.kod: K

Sjukhusgemensam ekonomiavdelning behöver inte kontaktas.

PM för Sahlgrenska Universitetssjukhuset
vid akut och annan omedelbart nödvändig vård
för asylsökande och gömda flyktingar

- Alla barn, oavsett status har samma rättigheter som bofasta barn.
- Detta gäller även tandvård, BVC och vaccinationer.

PM för Sahlgrenska Universitetssjukhuset
vid akut och annan omedelbart nödvändig vård
för asylsökande och gömda flyktingar

- Dokumentation av vårdepisoden göres i Melior med den identitet som föreligger.
- Patienten skall själv ha full insikt i identitetsbeteckning ("patientbricka").
- Sjukhuset avvaktar med att lämna skulder hos ovan berörda till indrivning
- tills nya besked kommer från VGR

PM för Sahlgrenska Universitetssjukhuset

vid akut och annan omedelbart nödvändig vård för asylsökande och gömda flyktingar

- Regler för sekretess och integritet gäller oavkortat för alla som avses i detta dokument, på samma sätt som för asylsökande, individer med uppehållstillstånd eller med svenskt medborgarskap.
- Detta innebär att sjukhusets medarbetare på direkt fråga från Polismyndigheten har skyldighet att uppge, om en fullt identifierbar person vårdas på sjukhuset för tillfället.
- När polis ringer – begär för säkerhets skull att få motringa!
- Sjukhusets medarbetare får ej svara på frågor av allmän karaktär, även om Polismyndigheten är frågeställare.
- Sjukhusets medarbetare får inte heller meddela information om tidigare vårdtillfällen.
- Dessa regler kan enbart brytas under vissa förutsättningar i samband med misstanke om att en individ begått brott med minimipåföljd två års fängelse.
- Innan sådan kontakt övervägs, konferera alltid med Din närmaste chef samt helst också med regionens juridiska enhet.

PM för Sahlgrenska Universitetssjukhuset
vid akut och annan omedelbart nödvändig vård
för asylsökande och gömda flyktingar

Varje verksamhet ansvarar för
att det finns ett system för

- kontaktväg **till** dessa patienter,
som ju oftast saknar en adress
- OBS: många har mobiltelefon!
för provsvar, kallelse till återbesök
med flera liknande behov
- kontaktväg **från** dessa patienter
så att patienten vid behov
kan få kontakt med vårdgivaren.

PM för Sahlgrenska Universitetssjukhuset vid akut och annan omedelbart nödvändig vård för asylsökande och gömda flyktingar

**GÖMDA I SVERIGE.
UTESTÄNGDA FRÅN
HÄLSO- OCH SJUKVÅRD**

Resultat från en studie av Läkare Utan Gränser

**MEDECINS SANS FRONTIERES
LÄKARE UTAN GRÄNSER**

- Hälso- och sjukvårdspersonalens uppgift är att ge **medicinsk vård och behandling**
- **Patienternas identitet** är för hälso- och sjukvården viktig **enbart för att kunna garantera medicinsk säkerhet** i vård och behandling genom en god dokumentation
- **Kostnaderna** för medicinsk vård och behandling kan alltid lösas i efterhand och **får aldrig hindra patienten från att få akut och annan omedelbart nödvändig vård**